

V. CAPCELEA. ETICA ȘI CONDUITA UMANĂ: Manual pentru instituțiile de învățământ superior. CHIȘINĂU: EDITURA ARC, 2010.

În opinia noastră, lucrarea doc. habilitat, conferențiarului universitar **V. Capcelea** – ETICA ȘI CONDUITA UMANĂ editată în calitate de manual este bine venită atât din punctul de vedere al conținutului, cât și cel al formei, a structurii și textului în întregime. Este cea de-a doua încercare (prima: ETICA. CHIȘINĂU: Editura ARC, 2003) de succes al autorului, care vine să acopere un mare gol în acest domeniu din școala superioară moldavă, legat de lipsa unor asemenea lucrări de anvergură, dar și de primă necesitate pentru utilizare în procesul educațional și de pregătire a specialiștilor de înaltă calificare.

Mai multe momente pozitive pot atrage atenția cititorilor:

1. Denumirea reușită a lucrării – ETICA, – nu MORALA, – dar ETICA SI CONDUITA UMANA. Prin aceasta se respectă principiul clasic, care ne vine încă de la Aristotel (ETICA NICOMAHICA – se fac presupuneri, că NICOMAH ar fi fost feciorul lui Aristotel...), mai apoi B. Spinoza – ETICA, D. Gusti – ETICA, M. Vulcănescu – ETICA lui Kant, etc. Este însemnat și faptul, că autorul (V. Capcelea) rămâne solidar cu acei cercetători de forță ai problemelor ETICII, MORALEI și MORALITATII (A.A. Guseinov, R.G. Apresean, Șt. Stoica, C. Stroe și alții), care consideră morala și moralitatea unul și același fenomen, între ele nu există nici o deosebire. Și, deci, ETICA, ca disciplină specifică de cunoaștere și reglementare normativă a raporturilor sociale, are tot dreptul la existență, iar obiectul ei întotdeauna a fost și rămâne MORALA sau MORALITATEA.

2. Materialul este prezentat într-o integritate logic argumentată, se compune din: Introducere, 4 (patru) părți, 59 paragrafe, în care sînt dezvăluite la nivel fundamentale 12 teme din cele mai însemnate în ETICA MODERNA.

Este bine cunoscut, că mecanismele sociale de bază în reglementarea raporturilor sociale îl constituie DREPTUL și MORALA. Însă ele se deosebesc unul de celălalt. În ambele mecanisme interacționează factorii obiectivi și cei subiectivi. Dar:

– în cazul DREPTULUI (a normelor juridice) factorii obiectivi prevalează asupra factorilor subiectivi;

– în cazul MORALEI – din contra: factorii subiectivi prevalează asupra factorilor obiectivi.

În legătură cu cele descrise mai sus, V. Capcelea consemnează: „Etica nu se substituie omului real în eforturile sale morale individuale (sublinierea ne aparține – P.L.), ea nu poate să analizeze responsabilitatea pentru deciziile adoptate” (p. 8). Această poziție autorul o ține cu grijă sub control pe parcursul întregii lucrări.

3. Temele 1 și 2 – **Partea întâi** –, dedicate concepțiilor etice și morale ale îndrumătorilor Omenirii și filosofilor moralei, în opinia noastră, reprezintă ceva nou în ETICA românească basarabeană. Descrierea vieții și activității Marilor îndrumători ai Omenirii (Confucius, Buddha, Moise, Isus Hristos, Mahomed), a filosofilor – Socrate, Aristotel, Epicur, Kant, J.S. Mill, F. Nietzsche, L. Tolstoi, D. Gusti, Schweitzer – este

de un mare curaj, iar textul lasă impresia, că avem rezultatele unor cercetări de anvergură și îndelungate.

„Fericiți sînt cei care se află în starea actuală a creștinilor, așteptînd împărăția lui Dumnezeu. Cu aceasta, ISUS introduce un limbaj nou și un element nou: istoria s-a transformat deja odată cu venirea LUI” (p. 88).

Este un adevăr Biblic, care formează adînc Conștiința Umană, ținuta și responsabilitatea morală a personalității, îndeosebi a tineretului studios.

4. **Partea a doua:** Noțiunile fundamentale ale eticii și ale experienței morale se evidențiază nu numai prin originalitate, dar și prin orientarea directă la starea actuală de lucruri a valorilor etico-morale.

Sînt dezvăluite **două teme:** noțiunile fundamentale ale eticii și experiența morală. Se analizează multilateral așa noțiuni: „plăcere”, „util”, „echitate”, „milă”, „perfectiune” etc. Ele sînt legate cu „**faptele utile**” din viața și activitatea oamenilor, iar acestea („**faptele utile**”) constituie principiul de bază al „**fericirii**” (Iremia Bentham – 1748-1832, engl.). „Este evident, – relevă **V. Capcelea**, – că egalitatea nu este întotdeauna și nu pentru toți o prioritate. Dacă egalitatea în sfera social-economică se obține cu prețul limitării activității economice și printr-un nivel scăzut impus în mod forțat oamenilor, ea nu poate fi considerată un bine. Și viciversa, inegalitatea în bogăție poate fi o bază a compensării drepturilor pentru fiecare om. Spre exemplu, datorită impozitului progresiv înalt care se aplică în țările înalt dezvoltate se obține o echitate socială mai mult sau mai puțin acceptabilă”. Concluzie justă, care merită întreaga noastră susținere și apreciere.

5. **Partea a IV-a** este dedicată Conduitei umane. Aici autorul revine la cercetările lui mai vechi: tradițiile și funcțiile lor în comportamentul uman; obiceiul ca formă de reglementare a raporturilor sociale; de asemenea – politețea, buna cuviință, eticheta. Noi menționăm un factor deosebit de important: formularea definițiilor etice. De exemplu: „Eticheta reprezintă o totalitate de reguli de comportare care reglementează manifestarea exterioară a interacțiunilor dintre oameni (conduita cu cei din jur, formele de adresare și de salutare, comportamentul în locurile publice, manierele, ținuta vestimentară etc.)”.

Aceste încercări constituie fundamentul unor noi căutări, posibil chiar îndoileli și contradicții dintre cercetători, care neapărat vor ridica ETICA ca **disciplină specifică de cunoaștere**, pe noi trepte calitative.

6. Bibliografia selectivă cuprinde 117 izvoare care reprezintă o gamă largă de lucrări a autorilor atît din Occident, cît și din spațiul exsovietic.

În concluzie, putem spune cu certitudine că lucrarea este scrisă cu o mare responsabilitate, conține idei importante, prezintă interes nu numai pentru cei interesați de problemele etice propriu-zise, dar și aduce un aport considerabil în opera de popularizare a principiilor etico-morale în viața socială.

Petru C. LOGHIN
jurist, doctor în filosofie,
conferențiar Universitar